

2009 "אמנות בסכין ובמזלג" מוסף מסלול, ידיעות אחרונות, מאת: יהודית יהב
(כתבה על התערוכה: "זמן קיבוץ-חדר אוכל כמשל")

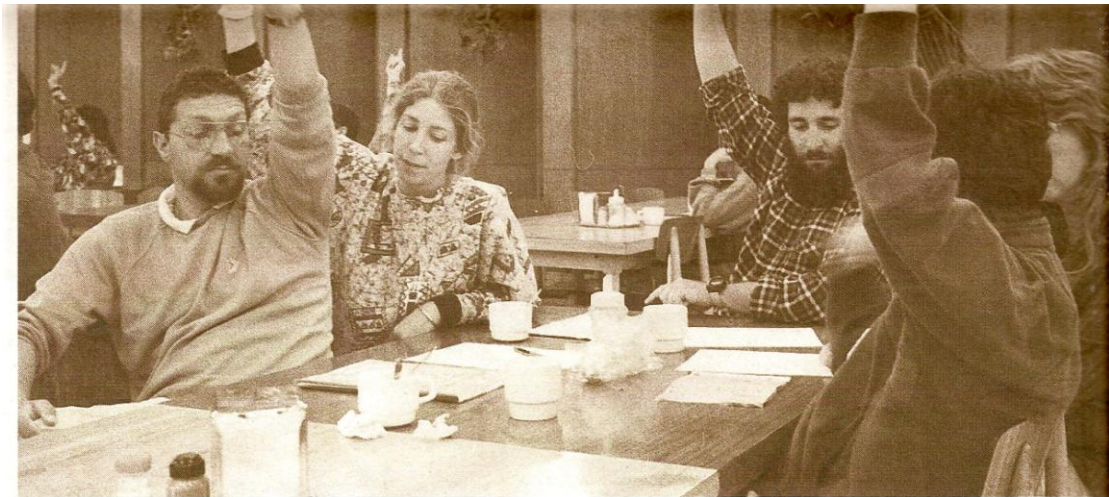
אמנות בסכין ובמזלג

אחרי שהיו מוקד לרכילויות, ויכוחים ושמחות,
המגש והכלבוניק של חדר האוכל חוזרים לכבב.
תערוכה חדשה מנסה לשחזר זיכרונות
מהלב הפועם של כל קיבוץ | יהודית יהב

במפגש האמנים בחדר האוכל הנטוש של קיבוץ יפעת, לקראת הקמת התערוכה, הבחינה האמנית חיה גרצ'ון בצלחות פלסטיק צבעוניות, ששכבו מיותמות על מדפי הגירוסטה המאובקים ונראו לה כפצעים נטוי שים בשטח. "התחושה הכללית בחדר האוכל הייתה כצעידה בבית קברות, שאריות של חיים שהלפו, עוובה וייאוש", מספרת גרצ'ון, שהחלה מאז באיסוף אובססיבי של צלחות פלסטיק מחדרי אוכל של קיבוצים כדי לצייר עליהן. בסופה של הרך בנתה גרצ'ון מיצב "המהווה עבורי תפילת אשכבה לחדר האוכל, סוג של בית כנסת לחברה שהאמינה וחלמה". גרצ'ון נולדה בחולון והתחנכה ברוח תנועת השר מר הצעיר. בתחילת שנות ה-70 הייתה חברת קיבוץ סאסא, שם הקימה משפחה, אך היום היא חיה ויוצרת בטבעון. "הרצון להתמקד בציור ורק בו גרם לי ולמשפחתי לעזוב את סאסא, אך הקיבוץ ושאר ערכי הקמת המדינה נוכחים ביצירותיי כל הזמן", היא אומרת. גם האמנית אסנת רבינוביץ הספיקה לגור רק שנים ספורות בקיבוץ. היא נולדה באלונים, <

עבודה של נאוה הראל שושני

בית חברים בברעם. תצלום של גיא ריביץ

ניים, כל פסח בחיפוש האפיקומן. לאחר סגירת חדר האוכל חורתי אליו עם המי צלמה. נכנסתי שוב מתחת לשולחנות, מחפשת בין משושי האבק רטיטי ילדות אבודים.

מרב סודאי נחשבת לירוקה בנחף הקיץ בוצי, וכמי שלא הספיקה לצבור מטעני עבר. היא נולדה בנהריה, התבגרה בתל אביב, והצטרפה לפני כארבע שנים לגבת בעקבות נישואיה לבן הקיבוץ. סודאי: "חדר האוכל מוכר לי כעירונית שבאה לביקור, אבל היום הוא עירוני מאי פעם, כאשר האוכל מקבל תג מחיר צמוד לבי רקור". סודאי בחרה במגש כמצע ליציאת רותיה. "אם בעבר הוגש המזון לשולחן באמצעות עגלות, היום זו הגשה עצמית. המגש הוא ממלך בעיני את המעבר מתברה קולקטיבית לקהילה אינדיבידואלית".

גם נאהה הראל שושני לא נולדה בקיבוץ, ואף לא גרה בו מימיה, מלבד חופשות אצל בני משפחה. "מבחוץ חדר האוכל נראה לי תמיד מקום נחשק, מואר ומפנק שאינו בהישג ידי. עכשיו הוא כבר לא בהישג ידם של הקיבוצניקים עצמם", אומרת הראל שושני, המתגוררת במושב אלמגור בגליל. האמנית בחרה לשקף חדר אוכל בתוך הכלבוניק של פעם.

במקביל לתערוכת האמנות מוצגת בגלריה שמתחת לחדר האוכל ביפעת תערוכת צילום תיעודי מרגשת לא פחות: הצלמים בוועד לגיר, אתי חן ברייר וגיא ריביץ תיעדו בשליחות מארגני התערוכה חדרי אוכל ב-17 קיבוצים שונים נכון לעת כשיו, ברמות פעילות שונות שבין צפיפות וחגיגות - ועד נטישה ועזובה.

בצילומים בולטים אלמנטים כמו קיר הקרמיקה מעשה ירדו של האמן המקומי, שחלקם הפכו מאו לאמנים ידועים, עובדי המטבח השכירים, והקו האדריכלי הפשוט והמינימליסטי, לפיו הוקמו כל חדרי האוכל הקיבוציים.

ארכיון השומר הצעיר בגבעת חביבה, עבודה המשתלבת לדבריו היטב עם יצירתו האמנותית. בתערוכה הוא מציג אוסף שנות טרבות מחודר אוכל. דניאלי: "קיבוצים רבים שילבו באגרות שנה טובה את מבנה החדר האוכל כמבנה מושקע שראוי להתגאות בו. עניינים ולקבלת אינפורמציה, בעיקר מלוח המודעות. זה היה בית המקדש הקיבוצי".

דרך עיניים עירוניות

ויש גם בת קיבוץ צעירה: קרין שביט נולדה לפני 25 שנה בקיבוץ מרום הגולן ומתגוררת בו מאז. בתערוכה היא מציגה סרט ויראו שהפיקה מחדר האוכל של הקיבוץ. שביט: "בגיל עשרה חודשים התחלתי לצעוד, מחפשת את הרגליים של אבא ואמא מתחת לשולחנות חדר האוכל. כל ערב שיש עם חולצה לבנה וניצוץ בעיני

לגמרי. מעבר לחוויית חדר האוכל הקיבוץ, מטרות התערוכה היא גם ניסיון לביחון את תפקידו של חדר האוכל בעתיד, על רקע הצמיחה העכשווית של הקיבוצים, מציניים האוצרים.

האמנים המשתתפים בתערוכה תיירגמו את מטעניהם האישיים ליצירת אמנות באופנים שונים ומגוונים: בהתבוננות שכלתנית, כגעגוע רווי רגש או כסיוט. טלי בלוטנאו, למשל, זוכרת את החברים מגיעים לחדר האוכל מהעבודה לבושים בבגדים כחולים מכתנה, "שסימלו אחרות, צניעות ונחות", מספרת בלוטנאו, בת קיבוץ והיום תושבת טבעון. אלה מככבים בעבודותיה כשהם עוטים את כלי האוכל הפשוטים והפונקציונליים ממתכת. "במעשה העטיפה שלי אני חותמת את זיכרון המקום והתקופה, האנשים ותנועותיהם".

יובל דניאלי מקיבוץ המעפיל מגדיר את עצמו אמנותית. דניאלי הוא מאוצרי

ועובה עם משפחה כשהייתה בת 11. "הלכתי למקומות אחרים, אבל בלי צניחה אני עדיין הילדה מהקיבוץ. הילדה הזו ממלאה אותי והפכה לחומר מרכזי בייחוד האמנותית שלי, אף שמעולם לא די למקום".

שתי האמניות הוותיקות נמנות עם משתתפים המציגים את חוויית חדר האוכל הקיבוץ הפרטית שלהם בתערוכה, בצג עד מוצאי שבת בחדר האוכל הריק קיבוץ יפעת, במסגרת פסטיבל חלב של המועצה האזורית עמק יזרעאל. ערוכה מצטרפת גם לפרוייקט "מדרש דין", המשותף לגלריה הקיבוץ בתל ב ולעוד 20 גלריות בקיבוצים.

חול במקום אוכל

שולחנות וכלי אוכל, סירים ועגלות, קישוטים ותפאורות, חג, לוח המודר ואסיפות החברים - כל אלה מקבלים די בתערוכה, לצד חוויית טעונות כמו פוש אחר מקום ישיבה, או ההתמודדות הלחשושים והרכילות.

חדר האוכל בקיבוץ יפעת, שהיה ביליבו הומה ושוקק חיים, עומד היום שומם וש, מספרת מיכל שכנאי יעקב, האוצרת האשית ויוזמת הארוע. "קשה לתאר את דושה: להיכנס למקום שתפס חלק כל כך בחיינו ולמצוא רק כמה עגלות הגשה ות מספר שולחנות הפוכים בצד, פסג שמזמן לא כוון וסירים הפוכים במטבח. דת המפגש עם המבנה הריק הולידה את זו התערוכה". לצידה של שכנאי אצרו התערוכה אסתי רשף וגיב שפירא.

לא כל חדרי האוכל עומרים נטושים. גם הושכרו למטרות שונות כמו מחס או שיעורי מחול, אחרים הפכו לחברות טרינג. יש גם כאלה, הממשיכים להיות לים באופן מלא, אבל במתכונת שונה

עבודה של מרב סודאי